

ØST-TELEMARKENS BRUKSEIERFORENING

Rjukan, 17. februar 2026

Norges vassdrags- og energidirektorat
Postboks 5091 Majorstua
0301 Oslo

Att.: Håkon Berg Sundet og Hanne Tjøflot

KOMMENTARER TIL KRAV OM ÅPNING AV VILKÅRSREVISJON FOR REGULERINGEN AV MÅR- OG GØYSTVASSDRAGENE

Dette brevet er utarbeidet av Statkraft Energi AS og Øst-Telemarkens Brukseierforening (ØTB). Det henvises til NVE referanse 202525982-2.

Vi viser til NVEs brev av 07.01.2026 med oversendelse av krav om vilkårsrevisjon for reguleringen av Mår- og Gøystvassdragene fra Tinn kommune for kommentarer. I tillegg til kommentarer på konkrete forhold som er tatt opp i kommunens kravdokument ber NVE om at Øst-Telemarkens Brukseierforening (ØTB) svarer på eller tar stilling til følgende:

- Gi en oversikt over hva som finnes av relevant dokumentasjon om kravene som stilles.
- På hvilke områder det eventuelt kan være behov for ytterligere utredninger og dokumentasjon?
- Gi en oversikt over opprustings- og utvidelsesmuligheter (O/U) og eventuelt gode løsninger knyttet til revisjonskravene.

Kort om reguleringen

ØTBs regulering av Mår- og Gøystvassdragene omfatter magasinene Mårvatn, Kalhovdmagasinet og Grottevatn, som brukes til kraftproduksjon i Stegaros kraftverk (2,4 MW) og Mår kraftverk (180 MW). Nominell årsproduksjon er totalt ca. 1,1 TWh. Mår kraftverk er eid av Statkraft Energi AS (heretter Statkraft), mens Stegaros kraftverk er eid 50 % av Tinn Energi og 50 % av Statkraft. Mår-Gøyst er en del av den større reguleringen av østre del av Skiensvassdraget som ØTB har ansvar for, og ØTB er dermed konsesjonær for vassdragsreguleringene. Det har vært revisjonsadgang for konsesjonene siden 2006.

Mår kraftverk ble satt i drift i 1948. Kraftverket har behov for omfattende vedlikehold og reinvesteringer de kommende årene. I forbindelse med dette ser Statkraft på mulighetene for et opprustning- og utvidelsesprosjekt der eksisterende kraftverk erstattes med nytt kraftverk i

Postadresse:
Såheimsveien 42
3660 Rjukan

Besøksadresse:
Såheimsveien 42
3660 Rjukan

Telefon:
35 09 34 82
951 56 119

E-post:
otb@hydro.no

Bankgiro:
5161.05.01765

Org. nr. NO
971 034 823 MVA

fjell med nye vannveier. Kraftverket vil ha inntak i Kalhovdmagasinet og utløp i Tinnsjøen, som også gir muligheter for å etablere et pumpekraftverk. Prosjektet kan føre til påvirkninger på deler av vassdraget og også avbøtende tiltak for blant annet villrein som er relevante for vilkårsrevisjonen. Statkraft og ØTB planlegger å sende konsesjonssøknad for prosjektet ila. første halvår 2026.

ØTBs konsesjoner i Mår-Gøyst reguleringen

Reguleringen av Mår- og Gøystvassdragene har en lang historikk knyttet til utvikling av industri- og kraftproduksjon i regionen. Tabell 1 oppsummerer historikken knyttet til gitte konsesjoner i reguleringsområdet.

Tabell 1. Konsesjonshistorikk i Mår-Gøyst reguleringen

Konsesjon	Beskrivelse
19.09.1913	Konsesjon ved Kongelig resolusjon til Norsk Hydro- Elektrisk Kvælstofaktieselskap, Skiens Brukseierforening og Union Co for regulering av Mårvatn og Kalhovdmagasinet, samt Gjeitbuvatn og Kilsfjorden.
25.09.1925	Eksisterende konsesjoner i Tinnvassdraget overdratt til ØTB ved opprettelse av brukseierforeningen.
01.07.1943	Konsesjon ved ministerpresidentens beslutning til å regulere Mår- og Gøystvassdraget, samt å overføre vannet til Vestfjorddalen og å ta inn flere bekker på tilløpstunnelen. 1 m ytterligere senkning av Mårvatn. 1,32 m ytterligere senkning og 3 m ytterligere oppdemming av Kalhovdmagasinet. 5,5 m regulering av Grottevatn ved oppdemming.
02.07.1948	Konsesjon ble stadfestet etter krigen ved Kongelig resolusjon.
08.06.1956	Konsesjon ved Kongelig resolusjon til ytterligere regulering av Mårvatn. 13,28 m ytterligere senkning av Mårvatn.
22.05.1998	Konsesjon ved Kongelig resolusjon til regulering av Mårvatn og Kalhovde i Mårelven på ubegrenset tid. Det ble angitt at konsesjonene fra 1943/48 og 1956 kan tas opp til alminnelig revisjon etter 8. juni 2006.
03.08.2001	Konsesjon ved kronsprinsregentens resolusjon for erverv av fall til utnytting i Stegaros kraftverk i Mårvassdraget (Tinn Energi Produksjon AS). Konsesjonen kan tas opp til revisjon fra 03.08.2031.

Nasjonale føringer

I rapporten NVE 49/2013 er Mår-Gøyst reguleringen plassert i kategori 1.2 – «lavere prioritet», dvs. vassdrag med middels potensial for forbedring av viktige miljøverdier og med antatt større krafttap, sammenlignet med vassdrag i kat. 1.1. I samlet vurdering av verdier og påvirkning er reguleringen plassert i høyeste gruppe (VPS5). Dette ut fra anslått verdi og virkninger for fisk/fiske, landskap og friluftsliv.

I Klima- og miljødepartementets godkjenning av oppdatert regional plan for vannforvaltning i vannregion Vestfold og Telemark for planperioden 2022-2027 ligger Mår- og Gøystvassdragene inne på vedlegg 3. Dette er vannforekomster med miljømål som kan medføre andre tiltak (enn krafttap) i vannkraftsektoren. Mår og Gøyst har miljømålet GØP (godt økologisk potensial).

Generelle kommentarer til prosessen og kravet

ØTB støtter hovedformålet med vilkårsrevisjoner om å bedre miljøforholdene i regulerte vassdrag. ØTB mener Tinn kommune har utarbeidet et kravdokument som belyser flere aktuelle miljøforhold ved reguleringen, og ser at det er reist flere relevante krav for en vilkårsrevisjon. ØTB mener miljøforbedringene må forsvare ulemper som nye vilkår kan ha for forsyningssikkerhet, og oppveie samfunnskostnader ved redusert fornybar kraftproduksjon, fleksibilitet og flomdempingsevne. I kost-nytte vurderingen må etablering av alternative anlegg for å erstatte tapt produksjon og fleksibilitet inngå. ØTBs syn er i tråd med Energimeldingen og vurderinger i Energikommisjonen.

ØTB vil bidra til at arbeidet med revisjon av vilkår blir så rasjonelt og formålstjenlig som mulig. Dette forutsetter at de krav vi skal forholde oss til er relevante og innenfor revisjonsinstituttet. Vår vurdering av kravene i forhold til dette framgår av kommentarene under.

Dersom NVE vedtar å åpne revisjon, anbefaler ØTB at direktoratet inviterer til et åpningsmøte for å gjennomgå og klargjøre prosessen, herunder hvilke temaer som skal inngå i revisjonen, hva som eventuelt mangler av kunnskap for å kunne ta stilling til kravene og hva som er tillagt de ulike partene å bidra med, samt deres rolle videre i vilkårsrevisjonen. Fra tidligere revisjonssaker er vårt inntrykk at en slik forventningsstyring fra NVE har bidratt til en mer fokusert og effektiv revisjonsprosess. ØTB ønsker en åpen og konstruktiv prosess og mener et åpningsmøte kan legge et godt grunnlag for det.

Kommentarer til kravdokumentet

ØTB oppfatter ikke at det er foretatt prioriteringer mellom kravene fra kommunens side. Som nevnt mener ØTB en tidlig avklaring av kravene kan bidra til en ryddig og mer effektiv prosess. Våre kommentarer har derfor hovedvekt på hvordan ØTB vurderer kravenes relevans. Vi har forsøkt å identifisere alle krav, ut fra kravdokumentet og underlagsdokumentene vi har fått oversendt, og vi har under gruppert kravene i fem kategorier:

1) Krav knyttet til manøvreringsreglement.

Krav/lokalitet	Begrunnelse	ØTBs kommentar
Vilkår om magasinfylling i Mårvatn (magasinrestriksjon) som sikrer fylling av reguleringsmagasinet utover sommeren.	Redusere negative konsekvenser for vannøkologi, landskap og ferdsel.	ØTB anser kravet som relevant for en vilkårsrevisjon, men at det må vurderes nøye opp mot hensynet til redusert fleksibilitet i kraftsystemet og forholdet til ØTBs øvrige konsesjoner.
Vilkår om magasinfylling i Kalhovdmagasinet (magasinrestriksjon) som sikrer fylling av reguleringsmagasinet utover sommeren.	Redusere negative konsekvenser for vannøkologi, landskap og ferdsel.	ØTB anser kravet som relevant for en vilkårsrevisjon, men at det må vurderes nøye opp mot hensynet til redusert fleksibilitet i kraftsystemet og forholdet til ØTBs øvrige konsesjoner.
Minstevannsføring i Mårelven.	Tilpasse vannføringen til gyte- og oppvekstforhold for ørret, samt bedre miljøtilstanden og forholdene for friluftsliv (landskapsopplevelse og fiske).	ØTB anser kravet som relevant for en vilkårsrevisjon, men at det må vurderes nøye opp mot hensynet til redusert kraftproduksjon.

2) Krav vi mener er hjemlet i dagens konsesjonsvilkår.

Krav/lokalitet	Begrunnelse	ØTBs kommentar
Tiltak for restaurering av villrein sine leveområder i hele magasinområdet.	Gjøre fjellområdene rundt reguleringsområdet mer tilgjengelig for villrein, spesielt på østsiden av magasinene.	Konsesjonen fra 1998 har vilkår i post 13 om at konsesjonæren kan pålegges kompenserende tiltak. ØTB er likevel enig med kommunen i at kravets omfang gjør det naturlig at det vurderes i en vilkårsrevisjon. ØTB mener det også må sees i sammenheng med en eventuell opprusting og utvidelse av Mår kraftverk og rehabiliteringen av Strengen dammer, og avbøtende tiltak som planlegges der.
Regulere trafikken på anleggsvegene og legge til rette for naturbasert næringsutvikling. Vurdere stenging av anleggsveier for allmenn motorferdsel.	Redusere effekten ferdsl på anleggsveiene har på villrein og redusere utfordringene med forsøpling, kjøring i terrenget ut fra veien og langvarig camping.	Konsesjonen fra 1998 har vilkår i post 6 om at veier, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Olje- og energidepartementet (nå Energidepartementet) bestemmer noe annet. Det er dermed mulig å regulere allmennhetens tilgang med hjemmel i gjeldende konsesjon. ØTB ser imidlertid at spørsmålet er relevant å behandle i en vilkårsrevisjon, og vil også peke på at det henger sammen med tiltaksplan for Hardangervidda villreinområde som er til sluttbehandling i Klima- og miljødepartementet.

3) Krav som hjemles i framtidige konsesjonsvilkår eller regelverk.

Krav	Begrunnelse	ØTBs kommentar
Pålegg om kulturminneundersøkelser gjennom standardvilkår i konsesjonen.	Det ble ikke gjort kulturminneundersøkelser før reguleringene i Mår-Gøyst vassdraget.	ØTB anser kravet som relevant for en vilkårsrevisjon. Det ble imidlertid gjort kulturminneundersøkelser rundt Mårvatn i 2005 og kravet må også sees i sammenheng med nødvendige kulturminneundersøkelser for opprustning og utvidelse av Mår kraftverk og rehabiliteringsprosjektet for Kalhovd, Strengen og Grotte dammer.

4) Krav vi mener ligger utenfor revisjonsinstituttet.

Krav	Begrunnelse	ØTBs kommentar
Opprettelse av Miljøfond med årlige innbetalinger på 2-4 millioner kr, alternativt at ØTB tar ansvar for tjenester i reguleringsområdet.	Økte utgifter til kommunale tjenester og oppgaver i reguleringsområdet, samt for å møte utfordringer med oppfølging av kravene i vilkårsrevisjonen.	Økonomiske krav omfattes normalt ikke av vilkårsrevisjoner, jf. departementets retningslinjer for revisjon av konsesjonsvilkår for vassdragsreguleringer av 25.05.2012. Vi anbefaler at det tas ut av en eventuell videre revisjonsprosess. Kravet må sees i sammenheng med ønsket om å begrense ferdslen i området.

5) Andre krav og ønsker om utredninger.

Krav	Begrunnelse	ØTBs kommentar
Samle alle tidligere konsesjoner i et felles konsesjonsdokument og at standard naturforvaltningsvilkår innføres.	Opprydding og sikre formell innføring av standard naturforvaltningsvilkår for alle deler av reguleringene.	ØTB anser kravet som relevant for en vilkårsrevisjon. ØTB har tidligere lagt til grunn/praktisert at naturforvaltningsvilkårene i konsesjonen fra 1998 gjelder for hele reguleringen.

Bidrag til villreinfondet for Hardangervidda villreinområde.	Kravet er ikke spesifikt begrunnet utover at Tinn kommune gir sin tilslutning til praksisen fra andre vilkårsrevisjoner.	ØTB anser kravet som relevant for en vilkårsrevisjon, men mener det må sees i sammenheng med hvilke fysiske tiltak som eventuelt gjennomføres og hva som da er gjenstående påvirkning av reguleringen.
Omfattende konsekvensutredning av reguleringens påvirkning på villrein med fokus på avbøtende tiltak.	Vise de negative konsekvensene for villrein av reguleringen.	ØTB legger til grunn at en vilkårsrevisjon i utgangspunktet skal bygge på eksisterende kunnskap om påvirkningen fra reguleringen. ØTB ser imidlertid at det kan være hensiktsmessig å utrede påvirkningen på villrein og mulige avbøtende tiltak nærmere, men at omfang og metodikk må vurderes. Se for øvrig kommentarer under kapittelet om behov for ytterligere utredninger og dokumentasjon.
Krav om flytting av bygninger og finansiering av dette.	Av hensyn til villrein.	Se kommentar over om avbøtende tiltak for villrein.
Utredning av bruken av anleggsvegene og hvordan fysiske tiltak kan gjennomføres.	Redusere utfordringene med ferdsel både av hensyn til villrein og forsøpling, ulovlig kjøring m.m.	ØTB mener dette kan beskrives i et revisjonsdokument basert på eksisterende kunnskap.
Kommunen krever at konsesjonær i sitt revisjonsdokument opplyser om reell årlig produksjon for kraftverkene i reguleringen for tiåra 1970, 1980, 1990, 2000, 2010 og for det siste tiåret.	Ikke nærmere begrunnet.	ØTB vil komme tilbake til spørsmålet i et revisjonsdokument.
Krav om konsekvensvurderinger som gir best mulig grunnlag for å harmonisere manøvreringsreglementene i Mårvatn, Kalhovdmagasinet, Møsvatn og Tinnsjø.	Manøvreringen av Mårvatn og Kalhovdmagasinet henger sammen med manøvreringen av Møsvatn og Tinnsjøen, særlig pga. kravet om minstevannsføring på 45 m ³ ut fra Tinnosdammen.	Reguleringskonsesjonen for Tinnsjøen av 17. november 2006 er ikke gjenstand for revisjon nå, og ØTB mener kravet om konsekvensvurderinger som inkluderer dette er utenfor revisjonsgrunnlaget i denne saken.
Ytterligere tiltak med bygging av moloer og brygger.	Bedre allmennheten sin tilgang til ferdsel på reguleringsmagasinene	Kravet er i liten grad spesifisert, og dermed vanskelig å ta stilling til. ØTB har allerede gjennomført omfattende tiltak for å bedre allmennhetens tilgang til reguleringsområdet. Kravet må også sees i sammenheng med ønsket om å begrense ferdselen i området.
Pålegg om å beskrive/utrede effektkjøring og mer aktiv manøvrering av magasinene, spesielt Mårvatn.	Usikkerhet knyttet til disponering av magasinene i fremtidens kraftsystem.	Manøvreringen av magasinene er i stor grad regulert av tekniske begrensninger i kraftverkene. Dette beskrives nærmere i et eventuelt revisjonsdokument, uten at ØTB mener det er relevant med en ytterligere utredning rundt dette. I en konsesjonssøknad for opprusting- og utvidelse av Mår kraftverk vil dette imidlertid også beskrives.

Oversikt over relevant dokumentasjon om kravene

Det er kommet fram mye ny kunnskap om hvordan vannkraftregulering påvirker naturmangfoldet og flomdempingen i løpet av de siste årene, og også gjort flere undersøkelser i og i nærheten av reguleringsområdet som er relevante for de fremsatte kravene. Det har også vært en betydelig kunnskapsinnhenting knyttet til villrein, vannkraftreguleringer og andre påvirkningsfaktorer i villreinområdene. Det vises til referanser i kravdokumentet fra Tinn kommune som ØTB i hovedsak kan slutte seg til. I tillegg er det hentet inn betydelig kunnskap om ferdsel på Hardangervidda som er relevante knyttet til kravene om regulering av ferdsel. Dokumentene som er utarbeidet ifb. med tiltaksplan for Hardangervidda villreinområde og sti- og løypeplan for Hardangervidda er også relevante kilder knyttet til villrein og ferdsel. Statkraft har også i forbindelse med konsesjonssøknad for opprusting- og utvidelse av Mår kraftverk gjennomført konsekvensutredninger med feltundersøkelser som er et relevant kunnskapsgrunnlag. ØTB vil komme nærmere tilbake til den relevante dokumentasjonen i et eventuelt revisjonsdokument.

Behov for ytterligere utredninger og dokumentasjon

Utover kunnskapsgrunnlaget som er redegjort for over, mener ØTB det er hensiktsmessig med en oppdatering av kunnskapsgrunnlaget på enkelte områder før det utarbeides et revisjonsdokument.

For Mårvatn er det ikke gjort fiskebiologiske undersøkelser og bunndyrundersøkelser ifb. med nevnte konsekvensutredning over, og det ble siste gjennomført i perioden 2011-2013. Gitt kravene fra Tinn kommune om magasinrestriksjonene mener ØTB det er behov for et oppdatert kunnskapsgrunnlag her. For elvene Mår og Gøyst er det kunnskapsgrunnlaget av noe eldre dato (2013). I etterkant av dette er det gjennomført flere biotopiltak i disse elvene som bør følges opp med etterundersøkelser som grunnlag for en vilkårsrevisjon.

Det er stilt krav om en omfattende konsekvensutredning av reguleringens påvirkning på villrein med fokus på avbøtende tiltak i kravet fra Tinn kommune, og pekt på konkret metodikk de mener bør ligge til grunn. Det foreligger mye kunnskap om villreinen på Hardangervidda, men reguleringens påvirkning på villreinområdet er ikke spesifikt vurdert. I O/U-prosjektet er det sett nærmere på avbøtende tiltak for villrein, men det inkluderer ikke hele reguleringsområdet. ØTB mener det derfor kan være hensiktsmessig for revisjonsprosessen med et felles kunnskapsgrunnlag om villrein. Det må imidlertid sees nærmere på aktuelle utredere, metode og kostnader for dette.

Opprustings- og utvidelsesmuligheter og muligheter for samordning

Som omtalt innledningsvis ser Statkraft på muligheten for å oppruste og utvide Mår kraftverk. Tinn kommune har stilt seg positive til en samordning av vilkårsrevisjon og konsesjonssøknaden for O/U-prosjektet. ØTB og Statkraft ser at det kan være fordeler med å samordne en vilkårsrevisjon med en konsesjonsbehandling. Samtidig er det faktorer som taler for at en vilkårsrevisjon bør avvente utfallet av O/U-prosjektet. Det kan for øvrig være andre O/U-muligheter i reguleringen, men Statkraft jobber ikke aktivt med andre prosjekter nå. Som omtalt over mener ØTB det er behov for å oppdatere kunnskapsgrunnlaget for enkelte temaer i forbindelse med utarbeidelse av revisjonsdokumentet. I den forbindelse må det gjennomføres feltarbeid sommeren 2026 og utarbeides rapporter. Statkraft og ØTB planlegger å sende konsesjonssøknad for O/U-prosjektet til NVE ila. første halvår. Det er ønskelig at denne sendes på høring så raskt som mulig. Det er derfor ikke mulig å samordne høring av et

revisjonsdokument og en konsesjonssøknad, uten at konsesjonssøknaden blir liggende på vent.

For Statkraft henger lønnsomheten i O/U-prosjektet sammen med at eksisterende Mår kraftverk og vannveien står foran store reinvesteringer de kommende årene. For å realisere et nytt Mår kraftverk, med de gevinster det kan gi for energiproduksjon og for kraftsystemet, er det sentralt at O/U-prosjektet har tilstrekkelig framdrift. Det er derfor viktig at en vilkårsrevisjon ikke forsinker en konsesjonsbehandling. Vi er bekymret for at en for sterk samordning av en vilkårsrevisjon og konsesjonsbehandling kan være til hinder for realisering av O/U-prosjektet. En annet forhold som taler for å prioritere behandling av O/U-prosjektet er at vi i forbindelse med dette vil foreslå flere tiltak som vil endre miljøpåvirkningen fra reguleringen. Eksempler på dette er etablering av to villreinoverganger over Kalhovdmagasinet, og eventuell etablering av et pumpekraftverk. Det kan derfor være hensiktsmessig å avvente ferdigstilling av en vilkårsrevisjon til det er avklart om O/U-prosjektet kan realiseres, og dermed hva som er miljøpåvirkningen i fremtiden. En opprusting og utvidelse av Mår kraftverk er et omfattende prosjekt som også inkluderer muligheten for et pumpekraftverk. ØTB og Statkraft ser utfordringer med at en samordning av en konsesjonsprosess og en vilkårsrevisjon kan blir en *for omfattende* prosess, og at det dermed kan være hensiktsmessig å holde de adskilt.

Vi ber derfor NVE om at dette hensyntas i vurderingen om åpning av og videre for prosess for vilkårsrevisjon for reguleringen av Mår- og Gøystvassdragene. Dersom NVE velger å åpne en vilkårsrevisjon understreker vi behovet for at en eventuell samordning ikke forsinker O/U-prosjektet.

Med hilsen
ØST-TELEMARKENS BRUKSEIERFORENING

Fosleiv Eggerød

Saksbehandlere: Olav Thøger Haaverstad og Linda Helland, Statkraft Energi AS.